

Klaar mee?!

Een tool om jongeren en jong volwassenen die een strafbaar feit hebben gepleegd te laten nadenken over hun desistance proces.

Achtergrond van de tool

Jongeren die willen stoppen met het plegen van strafbare feiten maken een bewust proces van desistance door. In het boek 'Stoppen of volharden' (Weijers en Van Drie, 2014) zijn portretten gemaakt van jongeren in verschillende stadia van desistance. Deze portretten zijn als uitgangspunt genomen voor de ontwikkeling van de tool *Klaar mee?!* Uit de portretten komen 4 'stadia' voort van desistance (in begrijpelijke taal):

1. Kappen: de jongere is een desister, is gestopt en heeft afstand genomen (consolideren).
2. Proberen: de jongere probeert af te zien van crimineel gedrag en heeft stappen ondernomen hoewel dat nog niet altijd lukt (voorbereiden).
3. Twijfelen: de jongere wil wel stoppen of overweegt het maar dat leidt nog niet tot concrete stappen (erkennen).
4. Doorgaan: de jongere houdt zich niet bezig met de afweging om te stoppen (volharden).

Een tweede bron voor deze tool vormt het onderzoek 'Hoelang kun je schijt hebben?' (Hoogeveen, van Burik, de Jong & Kloosters, 2016) waarin dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord komen. Uit hun verhalen wordt duidelijk welke factoren en omstandigheden belangrijk zijn bij het ontstaan én bij het beëindigen van een criminele carrière, en welke rol politieoptreden daarbij speelt. Het gaat om factoren zoals:

- School en werk
- Relaties met belangrijke mensen uit het netwerk
- Contact met professionals vanuit justitie, politie en jeugdzorg
- Schokeffecten.

Uit deze twee bronnen is een set van 15 stellingen ontstaan die behulpzaam zijn bij het met de jongere verkennen van zijn¹ *'road away from crime'*.

Klaar mee?! geeft de jongere de kans om na te denken over zijn positie in het desistance proces. Daarnaast kan het – als de jongere dat wil – jou als jeugdzorgwerker, raadsmedewerker of andere professional handvatten bieden om de jongere te versterken in zijn proces van desistance en de kans van slagen te vergroten. En de tool kan gebruikt worden om met de belangrijke mensen om de jongere heen te praten over het desistance proces en de steun die zij daarbij kunnen bieden. De tool helpt om:

- Signalen van desistance, hoe klein ook, te ontsluiten en ontlokken;
- Krachten in het desistance proces te signaleren;
- Krachtige factoren en omstandigheden die desistance bevorderen in beeld te krijgen;
- Signalen en krachten te benutten en versterken;

En dat niet vóór de jongere / jong volwassene, maar mét hem.

Voor wie?

De tool is geschikt om te gebruiken met jongeren en jong volwassenen. Het taalgebruik is zo gekozen dat de tool goed bruikbaar is voor jongeren met een LVB of jongeren die om andere redenen weinig taalvaardig zijn. Gebruik de tool niet met jongeren die helemaal aan het begin staan van een (misschien uiteindelijk) criminele carrière. Voor hen is een criminele identiteit nog geen realiteit en dus zal de tool niet aansluiten en eerder negatief dan positief werken.

Werkwijze

Klaar mee?! is een zelftest en een gesprekstool. Je legt de test aan de jongere voor en vraagt hem om de test voor zichzelf in te vullen. De jongere bepaalt dit zelf, de zelftest is volledig vrijwillig. Hij kan het samen met jou doe, of hij kan het zelf of met iemand anders doen. Het is aan de jongere om al dan niet

---

¹ We gebruiken voor het gemak alleen de mannelijke vorm.

met je te delen hoe hij de test heeft ingevuld en wat hij ervan vond. Wel bieden we je handvatten om met de jongere te praten over de zelftest als hij het met je wil bespreken. Hoewel het mooi is als jij met de jongere in gesprek komt over de zelftest is het nóg mooier als daarbij ook belangrijke mensen uit het netwerk van de jongere betrokken zijn. Hoe kijken zij aan tegen het desistance proces van de jongere? Waar kunnen zij de jongere bij ondersteunen?

Bespreken

Het is belangrijk om een belangstellende houding te hebben: waarom heeft de jongere ingevuld wat hij heeft ingevuld? Vraag met interesse door op alles wat de jongere vertelt en bespreek daarmee op een heel open manier hoe hij aankijkt tegen het vraagstuk of hij door wil gaan of juist wil kappen. De toon van de zelftest is open en verkennend. Als je de test met de jongere bespreekt zou je een zelfde open en verkennende toon kunnen hanteren om de nadelen van een crimineel bestaan én de moeilijkheden om een ander pad te kiezen met de jongere te verkennen. Zoom in op positieve uitzonderingen en signalen die erop wijzen dat de jongere positieve keuzes wil maken en zoek naar manieren om die te versterken.

Hieronder vind je een serie vragen die je kunt gebruiken als de jongere de test met je wil bespreken. Let op: je MOET ze niet stellen maar ze zijn een *hulpmiddel* om met de jongere over de test in gesprek te komen.

Over de vragen

- ✓ Wat vond je de beste / meest interessante / leukste / meest passende /... vraag?
- ✓ En wat de moeilijkste / minste / meest vervelende / ...vraag?
- ✓ Over welke vraag moest je het meest nadenken? Waarom?
- ✓ Is er nog een vraag die erin had moeten zitten die jij belangrijk vindt? Welke?
- ✓ ...

Over de antwoorden

- ✓ Waar ben je het meest trots op als je naar jouw antwoorden kijkt? En wat nog meer? En wat nog meer?
- ✓ Als jouw moeder / vader / vriendin /... deze test voor jou zou invullen, zou die dan op hetzelfde uitkomen?
- ✓ ...

Over de uitslag

- ✓ Ben je verbaasd over de uitslag? Of had je het verwacht? Wat verbaast je en wat niet?
- ✓ Hoe zou je jezelf nu noemen? En waar wil je naar toe?
- ✓ Wat zou jou helpen om een stapje op te schuiven? En wat nog meer? En wat nog meer?
- ✓ ...

Over het effect

- ✓ Wat heb je zelf gehad aan deze test? Wat ben je er wijzer van geworden?
- ✓ Zijn er dingen waar je je nu meer bewust van bent? Of waar je anders tegenaan kijkt?
- ✓ Aan wie ga je straks vertellen dat je deze test gedaan hebt? Wat zeg je dan?
- ✓ Op een schaal van 0 tot 10, hoeveel vertrouwen heb je er zelf in dat je verder opschuift en in de toekomst er echt klaar mee zal zijn?
0 = dat gaat me echt niet lukken
10 = dat lukt me absoluut wel
Wat zit er allemaal al in dat cijfer? En wat nog meer? En wat nog meer? Wat zou jou kunnen helpen om een stapje op te schuiven, ook al is het maar klein?
- ✓ Op een schaal van 0 tot 10, hoeveel vertrouwen heeft jouw moeder / vader / vriendin / ... erin dat jij verder opschuift en er in de toekomst klaar mee zal zijn?
0 = dat gaat jou echt niet lukken
10 = dat lukt jou absoluut wel
Wat zit er allemaal al in dat cijfer denk je? En wat nog meer? En wat nog meer? Wat zou jouw moeder / vader / vriendin / ... aan jou willen zien om een stapje op te schuiven, ook al is het maar een beetje?

✓ ...

En verder

- ✓ Wat zou je mij nog meer willen vertellen over deze test? En wat nog meer...?
- ✓ Zou je een vriend(in) aanraden om deze test te doen? Wat zou je hem / haar dan zeggen?
- ✓ ...

Als de jongere de lijst niet met jou wil bespreken

- ✓ Is er iemand anders aan wie je gaat vertellen dat je deze test gedaan hebt? Wat vertel je er dan over?
- ✓ Ook als je mij er niets over wil vertellen, kun je me op een schaal van 0 tot 10 zeggen hoe je het vond?
0 = Ik heb niets aan deze test en vind hem stom.
10 = Deze test zet me aan het denken, maar ik wil er niet over praten.
Bij een score > 1: Met wie zou je wel kunnen doorpraten over wat jou aan het denken heeft gezet?
- ✓ ...

Klaar mee?!

Jij hebt een misdaad gepleegd. Of je bent ervan beschuldigd. Misschien één keer, misschien ook wel vaker. Daardoor heb je nu contact met politie en justitie.

Mensen om je heen (de rechter, de politie, de burens) noemen jou misschien een crimineel. Tuig. Een rotjongen. Een delinquent. Ze vinden dat je moet kappen met misdaden plegen.

Maar wat vind jij zelf? Vind je jouw leven wel oké zoals het nu is? Of ben je eigenlijk niet tevreden? Wil jij kappen met misdaden plegen? Of wil je ermee door gaan? Maakt jouw omgeving het makkelijker of moeilijker om te kappen? Ben je er klaar mee? Of niet?

Doe deze test en kom erachter.

Lees de vragen goed. Zet op het antwoordblad bij elke vraag een kruis bij de zin die het meest lijkt op wat jij zou zeggen. Elk antwoord is goed, het gaat om jouw mening!

Veel succes!

Wie ik ben

A. Ik ben een persoon die geen misdaden pleegt.

B. Misdaden plegen past eigenlijk niet meer zo bij mij.

C. Soms kies ik ervoor om een misdaad te plegen en soms ook niet.

D. Misdaden plegen hoort bij mij, daar kies ik voor.

Hoe ik wil zijn

A. Ik wil een goed voorbeeld voor anderen zijn en dat ben ik ook echt.

B. Ik wil een goed voorbeeld zijn voor anderen en ben dat een beetje.

C. Ik wil een goed voorbeeld voor anderen zijn maar ben dat nu niet.

D. Het interesseert mij niet wat anderen van mij vinden, ik doe wat ik wil.

Straf

A. Ik blijf uit mijzelf op het goede pad, ook zonder straf.

B. De straf die ik heb gekregen heb ik nodig gehad.

C. Door straf wordt ik aan het denken gezet.

D. Van straf trek ik me niets aan, straffen heeft bij mij geen zin.

Zitten

A. Ik zal nooit meer vast komen zitten.

B. Ik ga de goede dingen doen want vastzitten wil ik niet meer.

C. Ik vind vastzitten niet chill en een groot nadeel.

D. Zitten hoort er nu eenmaal bij, het is het risico van het vak.

Spijt

A. Ik heb spijt gehad maar kan nu weer verder.

B. Ik heb veel spijt en ik voel me schuldig.

C. Ik heb soms wel spijt maar ja, ik kon niet anders.

D. Ik heb nooit spijt en het interesseert mij niet dat ik anderen kwaad doe.

Stress

A. Ik ga de risico's niet meer nemen.

B. Ik wil alle stress niet meer, ik wil rust.

C. Ik vind de stress niet chill en ben bang om gepakt te worden.

D. Ik ben gewend aan de stress, dat doet me niks.

Vrienden

A. Als mijn vrienden misdaden plegen doe ik daar nooit aan mee.

B. Als mijn vrienden misdaden plegen doe ik niet mee, maar dat vind ik soms best jammer of moeilijk.

C. Als mijn vrienden misdaden plegen doe ik mee, ook als ik het niet zo zie zitten.

D. Mijn vrienden en ik plegen misdaden, het is normaal voor ons.

Anderen

A. Wat ik de mensen om mij heen heb aangedaan is heel erg. Dat gebeurt nooit weer.

B. Als ik denk aan wat ik de mensen om mij heen heb aangedaan, ga ik wel eens kapot van binnen.

C. Voor de mensen om mij heen is het niet chill dat ik misdaden pleeg.

D. Als de mensen om mij heen last hebben van de misdaden die ik pleeg is dat pech voor hen, ik zit er niet mee.

School of werk

A. School of werk zijn heel belangrijk voor mij. Dat wil ik niet kwijtraken.

B. Ik vind het moeilijk om school of werk te combineren met het plegen van misdaden.

C. Misschien wil ik wel gewoon naar school of een baan. Maar daar zitten veel nadelen voor mij aan.

D. School of werk zijn niet belangrijk voor me. Eigenlijk is 'misdaden plegen' mijn dagelijks werk.

Mensen om wie ik geef

A. Ik heb mensen om mij heen om wie ik heel veel geef en die ik gelukkig wil maken. Daarom ben ik gekapt.

B. Ik heb mensen om mij heen om wie ik heel veel geef en die ik gelukkig wil maken. Daarom probeer ik te kappen.

C. Ik heb mensen om mij heen om wie ik geef. Maar dat is geen reden voor me om te kappen.

D. Ik heb niemand om mij heen die zó belangrijk voor mij is dat ik voor hem of haar zou kappen.

Aan het denken gezet

A. Op een dag gebeurde er iets waardoor ik wist: nu ben ik er klaar mee. Toen ben ik gekapt.

B. Op een dag gebeurde er iets waardoor ik dacht: nu ben ik er klaar mee. Ik probeer nu te kappen.

C. Ik denk wel eens na over kappen maar er is nog nooit iets gebeurd waardoor ik dacht: nu ben ik er klaar mee.

D. Er is nog nooit iets gebeurd waardoor ik na moest denken over kappen.

Wat anderen mij zeggen

A. Ik heb veel mensen om mij heen die mij vooraf waarschuwen als ik domme dingen zou gaan doen.

B. Er zijn best wel wat mensen om mij heen die er wat van zeggen als ik domme dingen doe.

C. Er zijn een paar mensen om mij heen die mij op mijn kop geven als ik domme dingen doe.

D. Als ik domme dingen doe is er niemand om mij heen die mij op mijn kop geeft.

Politie, justitie en jeugdzorg

A. Er zijn mensen bij justitie, politie en jeugdzorg die mij echt hebben geholpen.

B. Van sommige mensen bij politie, justitie en jeugdzorg denk ik: daar heb ik misschien wat aan.

C. Mensen bij justitie, politie en jeugdzorg doen hun werk, maar ik heb niet zoveel aan ze.

D. Mensen bij justitie, politie en jeugdzorg neem ik niet serieus. Zij maken mijn leven eerder erger dan beter.

Een volgende keer

A. Ik weet dat ik nooit meer een misdaad zal plegen. Ook als er een mooie kans is dan doe ik het niet.

B. Ik wil geen misdaden meer plegen. Als er een mooie kans is zal dat best moeilijk zijn.

C. Ik blijf wel misdaden plegen maar doe het wat rustiger aan. Als er een mooie kans is dan pak ik die.

D. Ik ga door net misdaden plegen. Als er een mooie kans is dan pak ik die.

Kappen of doorgaan

A. Ik heb gekozen om te kappen.

B. Ik wil kappen maar het lukt me niet altijd.

C. Ik kies nu niet om te kappen maar later misschien wel

D. Ik kies ervoor om door te gaan met misdaden plegen. Dit is mijn leven.

Jouw antwoorden

Vul eerst jouw antwoorden in.

Tel daarna op hoe vaak je elk antwoord hebt gegeven.

	A	B	C	D
Wie ik ben				
Hoe ik wil zijn				
Straf				
Zitten				
Spijt				
Stress				
Vrienden				
Anderen				
School of werk				
Mensen om wie ik geef				
Aan het denken gezet				
Wat anderen mij zeggen				
Politie, justitie en jeugdzorg				
Een volgende keer				
Kappen of doorgaan				
TEL OP	Antwoord A ... keer	Antwoord B ... keer	Antwoord C ... keer	Antwoord D ... keer

Wat vind jij?

Als je kijkt naar jouw antwoorden, welk cijfer geef jij jezelf dan op deze vraag?

10 = Ik ben helemaal klaar met misdaden plegen.

0 = Ik zit middenin het criminele leven.

Wat maakt dat jij dit cijfer geeft?

Wat zegt de test?

Welk antwoord heb jij het meest gegeven? Kijk op de volgende bladzijde wat de test over jou zegt! Vind je dat dat klopt? Waarom wel of niet?

Wat zegt de test?

Kijk bij het antwoord dat jij het meest hebt gegeven.

Antwoord A	<p>JE BENT ER KLAAR MEE</p> <p>Top! Het is in het verleden mis gegaan maar dat is voorbij. Over en uit. Jij bent klaar met misdaden plegen, ook al is het misschien niet altijd even makkelijk voor je. Wie jou nu nog een crimineel noemt heeft het helemaal mis. Je bent op weg naar succes in de toekomst. Mensen om jou heen zijn trots op je en je bent een groot voorbeeld voor anderen. Waar ben jij zelf het meest trots op? Hou vast wat goed gaat!</p>
Antwoord B	<p>JE BENT ER BIJNA KLAAR MEE</p> <p>Wow, wat goed! Jij hebt grote stappen gezet om te kappen. Nee, het lukt nog niet altijd. Je maakt nog wel eens een misser. Maar eigenlijk ben je er best klaar mee. Je wil geen misdaden meer plegen. Dat gaat met vallen en opstaan. Maar je bent op de goede weg! Er zijn mensen om jou heen die jou helpen en die trots zijn op wat je bereikt hebt. Het enige wat jij nu moet doen is volhouden. Wat helpt jou het meest om dat te doen? Je bent er bijna!</p>
Antwoord C	<p>JE BENT ER NOG NIET KLAAR MEE</p> <p>Tjonge wat een puzzel! Je zou misschien ooit wel eens willen kappen en je wil eigenlijk niet meer in de problemen komen. Maar ja, hoe pak je dat aan? Iedere keer maak je weer een misstap en dat is super jammer. Jij hebt het in je om een beter leven te leiden. Echt! Het belangrijkste is dat je mensen om je heen hebt die jou kunnen helpen om kleine stapjes in de goede richting te maken. Wie zouden jou kunnen helpen? Ga voor je toekomst!</p>
Antwoord D	<p>JE ZIT ER MIDDENIN</p> <p>Nou, dat is duidelijk: jij bent niet van plan om te kappen. De mensen om jou heen maken zich zorgen om je. Je doet dingen die niet mogen. Je maakt dingen kapot, je doet andere mensen kwaad. Jij ziet het anders en je vindt jouw leven best wel een succes. Maar als je diep in jouw hart kijkt, ben je dan echt blij met hoe het gaat? Als jij wil dan kan het echt anders!</p>